Unge med høretab har brug for vejledning

Af Connie Cramer Jensen, april 2010
Videnscenter for Hørehandicap

Denne artikel har til formål at gøre opmærksom på unge med høretab, og give et indblik i hvilke udfordringer de står overfor i deres valg af uddannelse og veje gennem uddannelse.

UU-vejlederen er vigtig

UU-vejlederens funktion er central i overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse, også for unge med høretab. Men hvilken viden har UU-vejledere om unge med høretab og de eventuelle behov for støtte, vejledning, tolk, tekniske hjælpemidler m.fl. de kan have?

Når en ung med høretab skal passere overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse, kan der være flere instanser eller samarbejdspartnere involveret. Det kan f.eks. være en kommunal sagsbehandler, en hørekonsulent, en UU-vejleder, en studievejleder, forældrene, lærere og måske endda flere. Samarbejdet mellem så mange og forskellige parter forudsætter koordinering og dialog. Gode overgange i uddannelsessystemet forudsætter blandt andet klarhed over hvem der kan spørges til råds om hvad, tiltro til den unges egne evner, samt et fælles ansvar for gode studievilkår. Men på hvilke måder organiseres dette samarbejde i praksis? Er der erfaringer med samarbejdet, når det handler om unge med høretab?

Hvem er de unge med høretab?

Unge med høretab er en bredt defineret gruppe af unge mennesker. Høretabet kan være mindre eller større og indebære behov for et eller to høreapparater eller Cochlear Implantat[1]. Eller de unge kan anvende støttetegn eller have tegnsprog som deres primære sprog. De forskellige former for høretab medfører naturligvis forskellige behov for støtte, vejledning, tekniske hjælpemidler, tolk, skrivetolk m.fl. Og høretabet medfører en række udfordringer for de unge, når de bevæger sig fra de kendte folkeskolerammer til nye ukendte rammer i ungdomsuddannelserne.

Udfordringer for unge med høretab

Det kan være sværere for unge med et høretab end andre unge at passere overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse. Årsagen er, at høretabet kan medføre en række udfordringer på forskellige områder.

Deltagelse i uddannelse forudsætter deltagelse i lydbåren kommunikation. En lang række aktiviteter på en uddannelse har netop den lydbårne kommunikation som naturligt udgangspunkt. Men for unge med høretab indebærer det en række udfordringer som kan være større eller mindre afhængig af høretabets omfang og betydning. De unge kan opleve problemer med at følge med i undervisningssituationer, fordi de ikke kan høre hverken undervisere eller medstuderende i samme omfang som andre.

[1] Et cochlear implantat (CI) er en form for avanceret høreapparat, der kan indopereres i øret på personer med høretab, der ikke har udbytte af almindelige høreapparater. I dag bliver langt størstedelen af døvfødte børn implanteret, og mange opnår normal talesproglig udvikling.

De unge kan have mindre overskud i fritiden fordi et høretab kræver koncentration og ”trætter”. Nogle oplever at have et mindre socialt netværk og færre venner på uddannelsen end gennemsnittet. Det er ikke nødvendigvis cool at have et høretab, og et høretab *kan* være forbundet med en væsentlig grad af social stigmatisering.

For en del unge betyder dette, at de eksempelvis ikke bruger høreapparaterne eller de tekniske hjælpemidler i den udstrækning de har brug for, hvilket betyder at de måske hverken anerkender og/eller synliggør at de har en hørenedsættelse. Samtidig kan de unge trods anvendelse af høreapparater opleve ”huller i sætningerne” i kommunikationen med andre, hvoraf følger misforståelser og følelsen af at ”være bagud”.

Ud over det svære ved at synliggøre sine høreproblemer, oplever unge med høretab ofte, at både medstuderende og undervisere mangler viden om og forståelse for hvad det vil sige at studere, når man samtidig har et høretab. Den manglende forståelse kan munde ud i manglende hensyn i undervisningen, på rusture og i andre sociale sammenhænge.

Unge døve med tegnsprog som deres primære sprog oplever også udfordringer i kommunikationen med andre. Udfordringerne er afledt af, at de oftest taler et andet sprog end resten af deres medstuderende og undervisere. Dette betyder at de unge er afhængige af tegnsprogstolke både i undervisnings- såvel som sociale sammenhænge. De kommunikative udfordringer medfører en øget risiko for at de unge ikke oplever sig som en del af fællesskabet på uddannelsen.

Rækken af udfordringer betyder, at der er behov for at gøre en ekstra indsats i vejledningen. Udfordringerne i uddannelsessammenhænge bliver lettere at overkomme, når viden om kompensations- og dispensationsmuligheder inddrages i uddannelses- og studievejledningen.

Vejledning, vejledning, vejledning …

Lige som alle andre unge må unge med høretab reflektere over: ”Kan jeg klare den uddannelse? Hvad kan jeg bruge den uddannelse til?” Der ud over skal de forholde sig specifikt til: ”Vil mit høretab gøre det vanskeligt at gennemføre den uddannelse?”

Unge med høretab har brug for UU-vejlederen. En UU-vejleder som stiller spørgsmål til og sætter sig ind i de problematikker og udfordringer der kan være forbundet med et høretab på vej til og undervejs i et uddannelsesforløb.

De unge med høretab har brug for vejledning der tager afsæt i et helhedsperspektiv med viden om lige netop *deres* form for høretab. Viden om hvordan høretabet kan få betydning for gennemførelsen af den ønskede uddannelse, og hvad der kan gøres, søges og støttes op om, så det bliver muligt at gennemføre uddannelsen. Men samtidig har de unge også brug for, at høretabet ikke ukritisk får lov at overskygge eller hæmme deres uddannelsesønsker og drømme.

De unge har brug for at vejledningen indeholder koordination mellem relevante samarbejdsparter og instanser. Vurdering af tilstrækkelig eller passende kompensations- og støtteforanstaltninger, herunder behovet for hjælpemidler, tolk, handicaptillæg m.fl. De har brug for at der anlægges et helhedsperspektiv på deres uddannelses- og

beskæftigelsesmuligheder. De har brug for sammen med vejlederen at reflektere over, hvad deres høretab kan medføre af udfordringer og ikke mindst, hvad der kan gøres aktivt for at minimere disse udfordringer.

Inddragelse af specialviden i vejledningen

En UU-vejleder som måske for første gang møder en ung med høretab, har ikke nødvendigvis den relevante viden i forhold til at kunne vejlede en ung med høretab. UU-vejlederen må derfor stille sig selv spørgsmålet: Hvor kan jeg rette henvendelse for at få viden om høretab? Hvem ved noget om behov og hensyn afledt af et høretab? Er der uddannelser der kan være direkte uforenelige med et høretab eller er det et spørgsmål om den rette kompensation og hensyn? Hvad er en rette kompensation og støtte? Hvem kan inddrages som samarbejdspartnere og videnshavere?

Disse spørgsmål er ikke nødvendigvis lette at svare på, idet der er forskellige muligheder for at inddrage specialviden i forskellige regioner og kommuner i Danmark. Mulige videnshavere og samarbejdspartnere kunne være kommunernes tale-hørekonsulenter i PPR, hørekonsulenter på høreinstitutter og kommunikationscentre, specialkonsulenter ansat på høreinstitutter, kommunikationscentre eller i kommuner, samt døvekonsulenter på Center for døve. Når der ikke er etableret et formaliserede samarbejde må UU-vejlederen gøre en ekstra indsats for at finde frem til de rette samarbejdspartnere eller specialister. For unge med høretab har brug for vejledning!

Vil du vide mere

Læs mere om unge med høretab i publikationen "Unge med høretab – et litteraturstudie til debat" som giver overblik over eksisterende undersøgelser, rapporter m.m.
http://hoerehandicap.dk/fileadmin/user_upload/PDF_filer/Litteraturstudie_Unge_VFH_web.pdf

Læs videnscentrets artikler om unge med høretab
"En mentor kan være en del af svaret"
http://www.hoerehandicap.dk/index.php?id=17&tx_ttnews[pointer]=1&tx_ttnews[tt_news]=443&tx_ttnews[backPid]=18&cHash=f0250ab20c
"Nyt forskningsprojekt om unge hørehæmmedes situation efter folkeskolen"
http://www.hoerehandicap.dk/index.php?id=17&tx_ttnews[pointer]=2&tx_ttnews[tt_news]=416&tx_ttnews[backPid]=18&cHash=295b86db2e

"Uddannelsesresultater og mønstre for børn og unge med handicap"
http://www.hoerehandicap.dk/index.php?id=17&tx_ttnews[pointer]=2&tx_ttnews[tt_news]=417&tx_ttnews[backPid]=18&cHash=eb159abd0f

"Et møde med en ungdomskonsulent og deltagelse på ungdomslejr"
http://www.hoerehandicap.dk/index.php?id=17&tx_ttnews[pointer]=4&tx_ttnews[tt_news]=387&tx_ttnews[backPid]=18&cHash=3a76f23e63

"Besøg på Frijsenborg efterskole"
http://www.hoerehandicap.dk/index.php?id=17&tx_ttnews[pointer]=4&tx_ttnews[tt_news]=391&tx_ttnews[backPid]=18&cHash=9ce2623e9c

”Besøg på Nyborgskolen – dialog med skolens uddannelseskonsulent”
http://www.hoerehandicap.dk/index.php?id=17&tx_ttnews[pointer]=4&tx_ttnews[tt_news]=388&tx_ttnews[backPid]=18&cHash=ad5e76e670

Læs mere om hørehandicap
http://www.hoerehandicap.dk/

Oversigt over høreinstitutter og kommunikationscentre
http://www.hoerehandicap.dk/fileadmin/user_upload/PDF_filer/Adresseliste_DTHS.pdf